

Gemeenteraad van Hengelo
Postbus 18
7550AA Hengelo

Gemeente Hengelo

Postbus 18
7550 AA Hengelo

Onderwerp	Zaaknummer	Uw kenmerk	Datum
Onderzoeksrapport 'Joodse burgers in Hengelo: Onteigeningen en Rechtsherstel'.	4032200		3 maart 2026

Geachte leden van de raad,

De Radboud Universiteit heeft onderzoek gedaan naar de omgang met onteigend Joods vastgoed tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Vergelijkbare onderzoeken zijn ook in andere gemeenten uitgevoerd. Inmiddels is het onderzoek afgerond en hebben wij het rapport *Joodse burgers in Hengelo: Onteigening en Rechtsherstel* ontvangen. Het rapport schetst een indringend en pijnlijk beeld van wat er tijdens en na deze donkere oorlogsjaren met onze Joodse medeburgers is gebeurd.

Onteigening en rechtsherstel

Burgemeester Van der Dussen was in die tijd actief binnen het verzet en sprak zich helder uit tegen de bezetter. In 1942 werd hij ontslagen en gevangengezet in Sint-Michielsgestel. Na de bevrijding keerde hij terug als burgemeester van Hengelo. Zijn dappere houding verdient onze waardering, want die moed was in die tijd allerm minst vanzelfsprekend.

Toch heeft zijn optreden niet kunnen voorkomen dat de bezetter in Hengelo 87 panden van Joodse eigenaren in beheer heeft genomen, waarvan er 63 zijn verkocht. De gebouwen van de Joodse gemeente, waaronder de synagoge en bijgebouwen, zijn niet in beheer genomen of verkocht.

Daarnaast waren er vijf verplicht geregistreerde landbouwgronden, waarvan er vier gedwongen zijn verkocht. De gemeente Hengelo heeft zelf geen Joods vastgoed of landbouwgronden gekocht, vanwege het Joodse eigenaarschap.

Voor alle onteigende panden vond na de oorlog rechtsherstel plaats. Drie panden waren door bominslagen volledig verwoest. Deze zijn in 1947 opnieuw door de gemeente onteigend in het kader van de wederopbouw, nadat het rechtsherstel al was afgerond.

De onderzoekers achten het onwaarschijnlijk dat de gemeente Hengelo destijds naheffingen heeft gestuurd voor straat- en rioolbelasting.

In de steek gelaten

Ondanks deze feiten kan de conclusie niet anders zijn dan dat onze Joodse medeburgers stap voor stap hun rechten en bezittingen werden ontnomen. Ze werden verdreven uit hun huizen en door de bezetter gedeporteerd naar vernietigingskampen.

Na het gevangen zetten van burgemeester Van der Dussen traden door de bezetter aangestelde burgemeesters aan. Onder hun verantwoordelijkheid zijn Joodse Hengeloërs in de steek gelaten. De gemeente werkte, zij het onder dwang, mee aan de uitvoering van anti-Joodse maatregelen. Een zeer pijnlijke conclusie, want zonder medewerking en medeweten van onze voorgangers en hun ambtenaren was een effectieve uitvoering niet mogelijk.

Vermeld altijd het zaaknummer als u contact opneemt met de gemeente.

Bezoekadres
Burgemeester van der
Dussenplein 1

E-mailadres
gemeente@hengelo.nl
Telefoonnummer
14-074

Weinig aandacht voor leed Joodse gemeenschap

Na de bevrijding moest Nederland veel tegelijk aanpakken: wederopbouw, economisch herstel, het berechten van collaborateurs en het rechtsherstel voor slachtoffers. Rechtsherstel werd toen vooral gezien als een administratieve handeling: onteigeningen terugdraaien en verkopen herstellen. Maar de diepe persoonlijke en materiële schade die Joodse inwoners hadden geleden, bleef grotendeels voor hun eigen rekening.

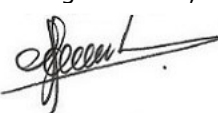
Zowel de gemeente als de pers besteedden na de oorlog weinig aandacht aan de Jodenvervolging en aan het immense leed dat Joodse gezinnen is aangedaan. Met de kennis van nu moeten we erkennen dat we dit aspect onvoldoende hebben gezien, benoemd en erkend. Daarmee heeft het handelen van de gemeente, of juist het ontbreken daarvan, bijgedragen aan een gevoel van tekortdoening dat ook na de oorlog bleef voortbestaan. Achteraf gezien hadden we meer aandacht moeten hebben voor het immense leed dat de Joodse gemeenschap is aangedaan.

U treft het onderzoeksrapport als bijlage aan.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Hengelo,
de secretaris, de burgemeester,

De heer D. Lacroix

De heer S.W.J.G. Schelberg

Bijlagen: Rapportage Joodse burgers in Hengelo

Vermeld altijd het zaaknummer als u contact opneemt met de gemeente.